

DE OORLOG, 13 augustus 1914
[Het Nieuws van den Dag, No. 13717]
[Donderdag 13 Augustus 1914]

5 **AVONDBLAD.** [No. 13716 niet gevonden]

Inhoudsopgave 13 augustus 1914

[Het Nieuws van den Dag, No. 13717]	1
De oorlog in België.	1
Aan de Fransch-Duitsche grens.	2
De Balkan.	2
Verspreide berichten.	2
Frankrijk en de Oorlog.	2
In den omtrek van Brussel.	4
De toestand in Brussel.	4
Het Belgische koninklijke paleis als ziekenhuis.	4
Nederland en de Oorlog.	6
Blijkens mededeeling van Hr. M.'s gezant te St.-Petersburg	6
Prins Hendriks inspectietocht.	6
Spionnen in Den Bosch.	6
Gestrand in Amsterdam.	6
De Amerikaansche gezant uit Berlijn.	7
De Scheepvaart.	7
De firma Müller & Co., te Rotterdam,	7
Invoer in Duitschland.	7
Telegraphie.	7
Geïnterneerden.	7
Geen voortgang.	7
Na den Franschen inval in den Elzas.	8
De "Göben" en de "Breslau".	9
De verantwoordelijkheid van Keizer Wilhelm.	9
Duitsche onderzeebooten.	10
Het Fransche ministerie.	10
Bernard Shaw over den oorlog.	10
Het afscheid van gezant von Schön.	11
Italië als een neutrale mogendheid.	12
De beteekenis van Togoland.	12
"Het verpand eerewoord".	13
"De Spioenenjacht."	13
Berusting.	14
Onzijdigheid in vreedstijd en in oorlogstijd.	14
Doorwerken!	15
Amerikaansche legatie.	15
Kostelooze beleening.	15
Verkeer met Duitschland.	15
Steenkoolbesparing.	16
Van de Pruisische grenzen bericht men ons:	16
De "St-Ct" No. 188 bevat een besluit,	16
Van de Oostgrens van ons land schrijft men aan de N. Ct.:	16
Het moratorium in Engeland.	16
Nederlanders in Zwitserland.	17
Nederlandsche ladingen te Antwerpen.	17
Reizigers uit Duitschland.	17
"Gestrande" reizigers.	17
De oorlog in België.	17
De veiligheid van de Koopvaardij.	18

AVONDBLAD.

Eerste Blad.

10

TELEGRAMMEN.

De Oorlog.

De oorlog in België.

15 BRUSSEL, 12 Aug. Nadat de Duitschers in den afgelopen nacht de stellingen van gisteren hadden behouden, zijn zij vandaag in massa opgerukt naar onze stellingen,

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 augustus 1914

die zij ontruimd dachten. Onze generale staf waakte, volledig ingelicht door de verkenning der cavalerie. De noodige bevelen werden gegeven en de vijanden vonden ons bereid hen te ontvangen.

20 Het daaropvolgend gevecht, waaraan 10,000 man deelnamen, is onzen wapenen gunstig geweest. Het was de eerste actie van onze troepen in het open veld. Zij stredden met succes, als een goed teeken voor het vervolg.

Overigens is de toestand, voor zoover het schijnt niet veranderd. Het van te voren door de verbondenen opgemaakte plan is punt voor punt uitgevoerd

25 **Aan de Fransch-Duitsche grens.**

PARIJS, 12 Aug. Een officieele mededeeling betreffende den militairen toestand luidt als volgt:

30 De tot dusver gemelde ontmoetingen waren slechts voorposten-gevechten. Weersproken moeten worden de eenzijdige berichten omtrent het aantal gesneuvelden en gekwetsten bij Mülhausen. Het heette dat die verliezen 20.000 bereikten, terwijl de sterkte onzer strijders daar lang geen 20.000 man bedroeg. Het gebeurde kwam op het volgende neer: een brigade infanterie drong tot Mülhausen door om er het hoofdkwartier van den inlichtingdienst te vernielen. Zij ondervond een tegenaanval van het geheele 14e en een divisie van het 15e Duitsche legercorps. Toen de opdracht was vervuld, retireerde 35 de brigade op last van den commandant van het legercorps. De geheele Duitsche macht volgde haar en stuitte op onze hoofdversterkingslinie, die niet werd aangevallen. Wij beschikken in den Boven-Elzas over groote krachten, die gesteund worden door de vesting Belfort. De strategische toestand is onveranderd en uitmuntend.

40 PARIJS, 12 Aug. Een officieele mededeeling meldt, dat de Fransche artillerie tot dusver een duidelijken voorsprong heeft gehad op de Duitsche, bij alle gevechten in deze week.

45 De Duitschers pasten barbaarsche strijdmiddelen toe door het fusilleeren van gijzelaars, verschillende gewelddadigheden en branden. Zij fusilleerden den maire van Igney (bij Cerey en Avricourt op de Lotharingsche grens), onder voorwendsel, dat de bevolking de vlucht van een gevangene had begunstigd.

De Balkan.

50 BERLIJN, 12 Aug. Aan Wolff's Bureau wordt uit Konstantinopel gemeld: het ministerie van oorlog maakt bij dagorder aan het leger een proclamatie van den sultan bekend, waarin het heet dat gedurende de eerste week der mobilisatie aan de naastbijliggende eischen, welke aan het leger dienden te worden gesteld, was voldaan, zoodat de 55 volledig geoefende oudere lichten, met het oog op den landbouw, weder kunnen worden ontslagen. Turkije wil den vrede bewaren. Het is er echter zeker van in ieder voorkomend geval het grondgebied en zijn rechten te kunnen beschermen.

PARIJS, 13 Aug. De Temps vermeldt een verklaring van den Bulgaarschen gezant Stanciof, waarin deze de verzekering geeft geen bericht te hebben over de mobilisatie 60 van het Bulgaarsche leger en overigens dat de mobilisatie in geen enkel geval inbreuk zou moeten maken op de neutraliteits-verklaring, op 29 Juli afgelegd.

Verspreide berichten.

65 PARIJS, 13 Aug. De Oostenrijksch-Hongaarsche gezant heeft uit Vintimille een telegram gezonden aan minister Doumergue, om te bedanken voor de hoffelijkheid, welke hem door de Republiek is bewezen.

PARIJS, 12 Aug. De Zwitsersche pers wordt tegenwoordig overstroomd door valsche 70 berichten uit Duitsche bron. De Oostenrijksch-Hongaarsche bladen voeren een dergelijke campagne en verspreiden onware berichten, die ten doei hebben stemming te wekken onder de Roemenen, aan wie wordt voorgehouden dat zij door Frankrijk slecht zijn behandeld. Bovendien roepen de Oostenrijksch-Hongaarsche bladen de bevolking van de Ukraine op tot den strijd tegen Rusland.

BUITENLANDSCH NIEUWS.

75 **Frankrijk en de Oorlog.**

(Van onzen Correspondent).

80 Parijs, 9 Augustus 1914. Er is veel gebeurd sedert ik een denkbeeld trachtte te geven van de bewonderenswaardige stemming, die hier heerschte in alle kringen, in het parlement en in de natie, van den voortreffelijken geest van vertrouwen en hoop waarmee heel het Fransche volk de wereldschokkende gebeurtenissen tegemoet ging en den strijd tegen den machtigen vijand aanvaardde. Dat het op den steun en de

medewerking van Engeland en België heeft kunnen rekenen, was al een bevestiging van het goede recht, waarvoor hier alle strijdbaren met moed en vreugde opkomen. Dat de Belgische natie zoo fier en dapper den sterken indringer tegemoet trad en afweerde, dat de Engelsche natie zonder aarzelen de partij van Frankrijk koos en Frankrijk onmiddellijk krachtadig steunde, bevestigt het vertrouwen der bevolking hier in haar goed recht.

Nu zijn ook de Fransche troepen den Elzas binnengedrongen en hebben er hunne eerste overwinningen behaald. Welk een vreugde dat hier heeft verwekt, kan men zich gemakkelijk voorstellen. Volgens de woorden van den opperbevelhebber der Fransche legers, generaal Joffre, die tot de "kinderen van den Elzas" een proclamatie richtte, zijn de Fransche soldaten, die, na 44 jaren smartelijk wachten, opnieuw den bodem daar betraden, de eerste werklieden van het groote werk der revanche. En ziet, daar is dit woord, dat jaren lang verzwegen werd, losgelaten over de grenzen, die Frankrijk van de verloren provinciën scheidde en het heeft hier in geheel het land weerklank gevonden.

Revanche!... maar laat men niet denken dat op dezen zonnigen Zondagmiddag opgewonden volksmenigten het uitkrijten over den Boulevard, dat er wordt gejubeld en gejuicht, omdat de Fransche troepen Altkirch en Mülhausen hebben bezet en op Colmar aanrukken. Het heeft er niets van; dezelfde waardige ingetogenheid, die de bevolking aan den dag legde toen de algemeene mobilisatie werd afgekondigd en toen later de oorlog werd verklaard, toont zij ook nu. De vreugde is groot en algemeen, de geestdrift is in aller harten, straalt uit aller oogen en wordt in aller handdrukken gevoeld; maar iedereen is diep doordrongen van de noodzakelijkheid het beloop der gebeurtenissen met oplettendheid gade te slaan en ook met vertrouwen af te wachten.

"Wij zijn nu even den Elzas in; dat is heel mooi, maar wat er verderop voor onze troepen ligt, daarom is het te doen"... en dan wordt er aan Straatsburg en aan Metz gedacht en aan dien ijzeren muur, waardoor de Duitsche grens beschermd wordt. De regeering geeft in alle opzichten een merkwaardig goed voorbeeld. De officieele berichten, die driemaal daags door het ministerie van oorlog, tweemaal daags door het ministerie van buitenlandsche zaken aan de pers worden verstrekt, zijn uiterst spaarzaam en geven in het minst geen denkbeeld omtrent de bewegingen der Fransche troepen, over de richting, door de Engelsche hulpstroepen na hunne ontschepping te Zeebrugge en op de Fransche kust. Wij weten niet eens welke legermacht de Belgische troepen bij Luik is gaan steunen, noch welke andere legermacht den Elzas is binnengetrokken. En hoe groot de belangstelling van het publiek ook zijn moge – men kan dit begrijpen, waar ieder gezin er leden toe afstond – niemand zal er aan denken meer te willen weten dan de regeering noodig vindt te zeggen; iedereen heeft de overtuiging dat van dat zwijgen, van dat handelen in stilte, de veiligheid en de zekerheid der legers afhangen. Aan commentaren, aan bespiegelingen, aan overwegingen en aan voorspellingen, ontbreekt het niet, maar zonder achterdocht, zonder wantrouwen, zonder ontevredenheid... waarlijk, ik herken mijne stadgenooten niet, die het altijd beter wilden weten dan zij die de verantwoordelijkheid van het gezag droegen, wien de politieke tinnegieterij een aangeboren hebbelijkheid scheen te zijn. Nu bemerkt men van die eigenschappen niets meer; integendeel, het publiek verdraagt het gebrek aan vertrouwen, dat toch nog bij enkelen blijkt te heerschen, zóó slecht, dat het de daad goedgekeurde van eenige kwajongens, die, in de dagen dat de politie wat laks was tegenover sommige betreurenswaardige geweldenaarijen, de ruiten stuksloeg van een Franschen kleermakerswinkel, die als reclame een weinig vleierende karikatuur van den ministerpresident had uitgestald. '*C'est très bien fait*' was de meening, die ik over dit feit overal heb hooren uitspreken.

De mobilisatie gaat met een bewonderenswaardige regelmaat haar gang. De enkele berichten, die van buiten tot mij komen van en over bekenden, reservisten, die hunne "voorloopige" bestemming hebben gevolgd (want waar zij van daar heengaan, krijgen wij in den eersten tijd niet te weten) zijn gunstig in alle opzichten; zij bewijzen dat de legeradministratie voortreffelijk voor het noodige heeft gezorgd. De reservisten vonden hun materieel volmaakt gereed – dit wat betreft de bereden artillerie en het zwaardere, automobiël-veldgeschut en ligging en voeding zooals men die niet beter kon verlangen – dit voor eenigen, die naar de grensstreek waren vertrokken – en allen schrijven met een tevredenheid over hun toestand en een enthousiasme voor de groote dingen, die zij tegemoet gaan, dat men er door getroffen en bewogen wordt. Het enthousiasme en de strijdlust der troepen waren zoo krachtig, dat aan de grenzen de officieren met moeite hunne manschappen hebben kunnen weerhouden er over heen te schieten, reeds in de dagen, toen de oorlogstoestand nog niet officieel was.

In Parijs begint nu ook het leven er weer wat normaler uit te zien. De eerste dagen

der mobilisatie brachten in dat leven wat verwarring te weeg, maar toen reeds wist men dat dit later wel beter zou worden. De schijn van financieele paniek, die zich hier veel minder heeft voorgedaan dan dit, naar ik vernam, in Nederland het geval is geweest, was spoedig verdwenen; men was al gerustgesteld vóór men nog goed tijd had gehad bevreesd te zijn. Alleen zij, die geld uit het buitenland hebben te betrekken, zelfs zij die in het bezit zijn van deugdelijke wissels of cheques, moeten op betaling wachten tot... de oorlog voorbij is.

Om het den Parijzenaar nog meer naar den zin te maken overlegt nu al de prefect van politie met de directeuren der groote maatschappijen van openbaar vervoer, weer wat meer verkeersmiddelen ter beschikking van het publiek te stellen. Er zullen dus weer meer lijnen der ondergrondspoorwegen en der trams in gebruik worden gesteld. Hiertoe zullen dan nieuwe krachten noodig zijn, die voor een groot deel gerecruteerd worden uit de vrouwen der beambten, die naar het oorlogsterrein zijn vertrokken. Dat dit een zeer goede oplossing is, bemerken wij nu al op de lijnen van den ondergrondschen *Nord-Sud*, waar vrouwen als conducteurs en als controleurs dienst doen. De tijdelijke afsluiting van sommige lijnen en het algeheele stopzetten van het verkeer der autobussen – die voor militaire doeleinden worden gebruikt – heeft natuurlijk tengevolge, dat de loopende treinen en trams ongewoon sterk bezet zijn. Welnu, is het niet karakteristiek, dat, ondanks het ontzettend gedrang en de haast die de meeste menschen hebben, tengevolge van de vermindering van het aantal treinen en trams, het publiek een groote inschikkelijkheid en verdraagzaamheid aan den dag legt. Het is wel waar en heel treffend, dat allen zich in deze moeilijke tijden dichter bij elkaar gevoelen; nu toont zich eens mooi en helder de ware aard van dit voortreffelijke volk, de lieve, ingoede Fransche aard, die de vruchtbare bodem is, waarin de schoonste eigenschappen der menschheid diep wortel schieten.

In den omtrek van Brussel.

De "invasie" door kleine bereden benden duurt voort en strekt zich blijkbaar uit tot in den omtrek van Brussel. Voor eenige dagen – zoo meldt een Vlaamsch blad – had men in het Zoniënbosch opgemerkt, dat al de pompkens van de waterleiding door opschriften aan de Duitschers waren aangeduid. Men haastte zich, ze weg te nemen en sedert dien is het Zoniënbosch militair bewaakt geworden. Welnu, Maandagmorgen waren weeral de pompkens voorzien van een bandjen in gedrukt lijnwaad met het opschrift: Trinkwasser. Het is niet alleen een bericht voor het water, doch ook eene aanduiding van den te volgen weg.

De toestand in Brussel.

Aan een particulier schrijven uit Brussel, ontleend het *Hbld.* het volgende: Brussel is thans kalmer geworden, maar wanneer ik nog terugdenk aan de dagen, die thans achter ons liggen, dan wordt het mij nog bang om het hart. Die week kan het best in drie periodes verdeeld worden. Ultimatum en oorlogsverklaring. Eerst algemeene verslagenheid en angst. Paniek. Onzinnig hollen en draven dooreen. Eerste phase. Dan komt de phase van verontwaardiging. Het volk eerst ineengekrompen van angst, komt tot bezinning. Het overziet den onmetelijken afgrond, die zich voor ons opent, en de woede maakt zich meester van de vredelievendsten. Al wat Duitscher is of er op lijkt moet het ontgelden. Dat is de periode van verschrikking.

In die periode heb ik zelf eenige bange uren doorleefd. Vrijdagavond, toen ik voor mijn courant op nieuws uit was in het station van den Midi, werd ik plots door de burgerwacht omringd op het aanwijzen van een kerel, die mij als spion aanduidde. Die kerel had mij den geheelen dag gevolgd. Gelukkig had ik met een heel kalm commandant te doen, en na vaststelling mijner "identité" – door mijn officieele stukken – werd ik met veel excuses in vrijheid gesteld. Zelfs onze burgemeester heeft op een gegeven oogenblik ia zulk een omstandigheid verkeerd. Gelukkig is die periode voorbij. En toen kwam de phase, waar het Belgische volk toonde het heerlijkste volk te zijn tusschen de kleine natiën, die de geschiedenis kent. Heel het Belgenland stond op als één man tegen den indringer. Wat geweer kon dragen kwam op naar de grenzen. De vrouwen nemen ieder werk aan, dat den landsverdedigers ter hulpe kan komen. De kinderen, de boyscouts, doen wonderen van flinkheid en werkzaamheid. Ik geef geen details, ik zou pagina's noodig hebben. En nu zijn wij na enkele dagen van glorie in afwachting.

Het Belgische koninklijke paleis als ziekenhuis.

Het *Handelsblad van Antwerpen* meldt:

215 In October 1910 vlotte boven den rechtervleugel van het koninklijk paleis te Brussel
de fiere vlag van Keizer Willem, alsdan op bezoek bij den Koning en de Koningin der
Belgen. Thans wappert aan denzelfden vlaggestok het vaandel van het Roode Kruis, en
het paleis is in hospitaal herschapen; op de geslotene vensters, gansch den voorgevel
langs, bemerkt men het Roode Kruis op witten grond, alsook op de vensters uitgevende
220 op de groote binnenkoeren. Het is onze edelmoedige Koningin die er aan gehouden heeft
het koninklijk verblijf te herscheppen in een toevluchtsoord voor de slachtoffers van
den oorlog, om het even dewelke, want het is een internationaal hospitaal.
Wanneer men de prachtige zalen doorloopt waar weleer de luisterrijke ontvangsten ter
eere van Wilhelm II plaats hadden, krimt het onverschilligste hart ineen, en wordt
225 bevangen met een diepgevoeld en eindeloos wee. H. M. de Koningin heeft zelf de
inrichtingswerken bestuurd! Terwijl de Koning, ginder verre met zijne generaals de
zege voorbereidde, bereidde Hare Majesteit de teederste zorgen voor aan dezen die
gekwetst, van de ijselijke slagvelden zouden terugkeeren. En dit hospitaal is
ruimschoots van alle benodigdheden voorzien. Is koningin Elisabeth immer niet de
230 dochter van eenen geneesheer?... Gansch de eerste verdieping en een groot deel van
de tweede werden benuttigd.
Het koninklijk hospitaal zal drie honderd gekwetsten kunnen ontvangen. De bedden
werden geplaatst in de groote balzaal, in de groote galerij, in de wachtkamer, in de
keizerlijke zaal, in de witte salons, alles op het eerste verdiep. Uit deze salons
235 werden de meubelen, de draperijen, de tapijten weggenomen. De lusters werden van
hunne kristallen ontbloot, de prachtige verlichtingstoestellen werden vervangen door
klare elektrische lampen; waterkranen en lavabos werden bijgeplaatst enz. enz. De
serre, waar bij de hofbals het klein buffet wordt opgesteld, bevat thans eene dubbele
operatiezaal. Al de versieringen werden weggenomen, en operatietafels vervangen thans
240 de marmeren luxe tafeltjes. De koningin heeft niet gearzeld de muren te doen
kalkwitten.
Eene zaal is ingericht voor de radiographie. En op de eerste verdieping, in de kamers
destijds door den koning van Pruisen betrokken, staan thans veertien beddens de
ongelukkige gekwetsten op te wachten. Gansch het tweede verdiep is verder
245 voorbehouden aan de ziekediensters, en daar vindt men ook de gezondheidsinstellingen,
namelijk badkamers, stortbaden, masseerzalen, enz. Men ziet dat onze goede koningin
Elisabeth alles heeft voorzien, opdat deze die in het paleis verzorgd worden de
gezondheid en het leven zouden weerkrijgen...
In de kelderingen zijn bijzondere keukens ingericht voor de gekwetsten. Melden wij
250 nog deze bijzonderheid: de koningin heeft besloten dat de zieken in het paleis zullen
binnengebracht worden langs de groote poort van den rechter vleugel, en de eere trap.
De bloedverwanten der gekwetsten zullen deze laatsten mogen bezoeken. Alle
schikkingen werden genomen.
Hare Majesteit de Koningin, deze ambulance van het Roode Kruis in haar paleis
255 inrichtende, heeft gehoor gegeven aan hare diepgevoelde menschlievendheid, waarvan
zij reeds zoo menige blijken gaf.
Maandag-namiddag heeft de koningin een bezoek gebracht aan de gewonden in het
militair hospitaal. Bed voor bed is zij blijven staan om elken gewonde op te beuren
en moed in te spreken. Zij vroeg naar hunne familiën, naar hun lijden, naar
260 bijzonderheden van hunne verwondingen en allen werden door hare deelneming opgebeurd
en versterkt. Haar vertrek werd begroet met den roep: "Leve de Koningin!"

De actie ter zee.

265 De marine-medewerker van de *Times* geeft een beschouwing omtrent de bewegingen van het
Duitsche oorlogsschip *Goeben* met den kleinen kruiser *Breslau* in de Middellandsche
zee.
De beide schepen, die de haven van Messina moesten verlaten, omdat zij anders tot
ontwapening hadden moeten overgaan konden blijkbaar ontkomen aan de Engelsche
kruisers die hen buiten de territoriale wateren opwachtten, want sinds dien is niets
270 van eenig gewicht vernomen. De *Goeben* kan naar een andere haven zijn gevluht, (de
dichtstbij zijnde was 150 mijl verwijderd), of wel een nieuwe jacht wagen over de
Middellandsche zee, met de Britsche kruisers op zijn hielen, vertrouwende op zijn
snelheid en de donkere nachten.
Omtrent den Atlantischen Oceaan komen ook berichten van Engelsche oorlogsschepen die
jacht op Duitsche kruisers en hulpkruisers maken.
275 Het aantal kruisers zal, naar de correspondent meent, wellicht vier of vijf
bedragen, geen krachtige schepen, maar schepen van flinke snelheid. Zij zijn licht
gewapend en weinig gepantserd en dus vlugger dan de groote gepantserde Britsche
kruisers, die ter vervolging zijn uitgezonden.
De *Dresden* en haar zusterschepen hebben een waterverplaatsing van 3500 ton en een

280 snelheid van 25 tot 27 knoopen. De schepen van de *County*-klasse, die met de
vervolgving zijn belast, zijn 9800 ton groot en loopen 23 knoopen. Daarnevens echter
gebruiken de Engelschen de schepen van de *City*-klasse, die 5100 ton meten en een
snelheid van 25 à 26 knoopen hebben. De kansen voor de jacht worden hierdoor voor de
Engelschen dus grooter.
285 Intusschen zal men, zoolang die weinige Duitsche schepen nog in vrijheid zijn en dus
de scheepvaart bedreigen, terug moeten keeren tot het oude stelsel van convooi voor
de langzaam varende koopvaardijschepen. Er zijn voldoende oudere kruisers voor dezen
dienst beschikbaar.
De Duitsche handelsvlag is nu van de zee verdwenen, terwijl de Engelsche schepen zich
290 vrij overal bewegen.
Wat de Duitsche hulpkruisers betreft, het schijnt, dat er niet vele zijn uitgerust en
tot dusver heeft er nog geen enkele zich vertoond. Duitschland heeft een 50 of 60
koopvaarders van meer dan 14 knoopen snelheid, die op deze wijze zouden kunnen worden
gebruikt, maar Groot-Britannië beschikt over ten minste het drievoudige aantal.

295 **Nederland en de Oorlog.**

H. M. de Koningin heeft Haar particuliere duinterreinen ter beschikking gesteld voor
de oefeningen van het leger.

300 **Blijkens mededeeling van Hr. M.'s gezant te St.-Petersburg**
is de scheepvaart in de Finsche Golf tijdelijk verboden.

Prins Hendriks inspectietocht.

305 Z. K. H. de Prins, als voorzitter van het hoofdcomité van het Roode Kruis, vertrok
gisterochtend per auto, vergezeld van baron Van Ittersum, werkmeester der Johanniter-
orde, en le luit. jhr. Backer, tijdelijk adjudant van Z. K. H., naar Utrecht, tot
voortzetting van zijn inspectietocht over de verrichtingen van en werkende onder het
Roode Kruis gedurende de mobilisatie.

310 Z. K. H. bezocht het Militair Hospitaal en het Elisabeth-Gasthuis te Amersfoort: de
particuliere hospitalen in het slot te Zeist, in de kasteelen te Hardenbroek en te
Amerongen.

Z. K. H., die eerst heden in Den Haag terugkeerde, overnachtte te Amerongen in het
kasteel van baron Bentinck.

Woensdagmiddag bracht Prins Hendrik onverwachts een bezoek aan Zeist.

315 De Prins bezocht eerst het hospitaal van het Roode Kruis aan den Hoogenweg, waar Z.
K. H. werd rondgeleid door jhr. G. F. van Tets, jkvr. Ram en dr. Tjeenk Willink,
allen bestuursleden van het Zeister Comité, en door den burgemeester. Hij gaf zijne
hooge ingenomenheid met de inrichting van het hospitaal te kennen en drukte het
bestuur op het hart vooral de zaak van het Roode Kruis warm te houden. Immers, waar
320 de strijd zoo dicht bij onze grenzen woedt, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat,
gelijk nu reeds te Maastricht, vreemde soldaten op ons neutraal gebied door het Roode
Kruis verpleegd kunnen worden. Hierna bezocht de Prins het slot van Zeist, waar een
hospitaal van de Johanniter-orde is ingericht. Z. K. H. was vergezeld van baron Van
Ittersum en zijn adjudant, jhr. Backer.

325 **Spionnen in Den Bosch.**

Men meldde ons gisteravond uit 's-Hertogenbosch: Hier zijn twee personen aangehouden,
verdacht van spionage. Zij waren bezig teekeningen van de citadel te maken.

330 **Gestrand in Amsterdam.**

In de *Daily Chronicle* geeft, naar onze Londensche correspondent meldt, de heer Edgar
Rowan, speciale berichtgever van dat blad, een vermakelijk verhaal van zijn
wedervaren als oorlogscorrespondent. Hij had zich, toen hij naar Amsterdam werd
gezonden, niet voorzien van de noodige legitimatie-bewijzen en het gevolg was, dat
335 hij (tot 10 Augustus) nog immer niet erin geslaagd is, een paspoort te krijgen, dat
hem in staat stelt de stad te verlaten en zich naar het oorlogsterrein te begeven.
Met een bevrienden Nederlandschen journalist maakte hij een auto-tocht met de vage
bestemming: "Naar den meest nabijzijnden veldslag", en geholpen door het officieele
document dat de Hollander kon toonen telkens wanneer ze door schildwachten werden
340 aangehouden – en dat gebeurde om den anderen kilometer – reden ze in de richting-
Maastricht. Of ze er ooit zijn aangekomen, vertelt hij niet, wèl dat hij terugkwam in
Amsterdam en daar nu in de Kalverstraat in een café zit te kijken naar de drukte en
wacht tot de Britsche vice-consul de noodige papieren voor hem heeft weten te
verkrijgen.

345

De Amerikaansche gezant uit Berlijn.

Men meldde ons gisteren uit Oldenzaal: De Amerikaansche gezant te Berlijn hoopt hedenacht te 12.40 uur per extra-trein de grenzen te passeeren op zijn reis van Berlijn naar Amsterdam.

350

De Scheepvaart.

De firma Hudig en Pieters hervatte hedenochtend het vervoer van Rotterdam op Harwich met een stoomschip van de Great Eastern. Voorloopig worden alleen levensmiddelen vervoerd.

355

De firma Müller & Co., te Rotterdam,

heeft haar stoomvaartverbinding tusschen Rotterdam en Londen, voorloopig alleen voor goederenvervoer, gedeeltelijk hervat. Gisteravond vertrok het stoomschip *Caledonia* en hedenavond het stoomschip *Hollander*. Omtrent andere afvaarten is nog niets beslist.

360

Invoer in Duitschland.

Uit Dinxperlo meldt men ons, dat behalve voor voedingsmiddelen ook de vrije invoer van vee, varkens en paarden naar Pruisen tijdelijk is toegestaan.

365

Telegraphie.

De particuliere telegrafische gemeenschap met de provincie Luik is opgeheven. Telegrammen van, voor, of over België moeten gesteld zijn in verstaanbare Fransche, Nederlandsche of Engelsche taal. De overige beperkende bepalingen blijven gehandhaafd. In de mededeeling van Aug. omtrent Turkije is te lezen 'diplomatieke missies te Konstantinopel' in plaats van: 'diplomatieke of consulaire missies'. Telegrammen voor Turkije zijn aan vertraging onderhevig.

370

Geïnterneerden.

Wederom is hier ter stede een afdeeling Belgische en Duitse militairen aangekomen, die in Zuid-Limburg op Nederlandsch grondgebied waren gekomen en door onze grenswacht waren ontwapend en naar Maastricht gebracht. In 't geheel zijn het achttien man. Er zijn twee officieren bij, een van het Duitse en een van het Belgische leger, die samen in één coupé van Maastricht naar hier hadden gereisd. Aan het Centraal-Station stond echter voor ieder hunner een auto gereed, om hen te brengen naar het American-Hotel, waar zij den nacht doorbrachten. Voor de overige militairen was in het Centraalstation (wachtkamer derde klasse) gelegenheid tot nachtlogies gemaakt. Een hunner, die gewond was, werd naar het Binnen-Gasthuis gebracht. Gisteren vertrokken de geïnterneerden naar Alkmaar.

380

385

Tweede (laatste) Blad.

BUITENLANDSCH NIEUWS.

De Oorlog.

Geen voortgang.

Nog immer geen veldslag. Geen groote veldslag althans, wel voorpostengevechten langs de geheele linie vermoedelijk, maar het beslissend treffen laat zich wachten. Een voorpostengevecht is dat bij Haelen en Diest geweest, waarover een Brusselsch telegram spreekt en dat, volgens dit telegram, een schitterend succes is geweest voor de Belgische wapenen. Wij gelooven het gaarne, al zullen dan de bijzonderheden – zooals dat het gansche terrein tusschen Haelen en Diest overdekt zou zijn met dooden – wel een weinig overdreven zijn, maar in elk geval zijn er daar geen groote troepenmassa's in het vuur geweest, en belangwekkend met het oog op den verwachten grooten slag is alleen dat blijkens het Brusselsche telegram de Duitse artillerie tot de lijn Hasselt, Sint Truien moet zijn voortgerukt, zoodat de Duitse posities, op ons kaartje van gisteravond en vanmorgen als "vermoedelijk" aangegeven, blijkbaar juist zijn.

390

395

400

Maar als de Duitse troepen reeds zoover voortgerukt zijn, waarom wordt er dan gewacht met slag leveren? Is het dat de Duitse mobilisatie minder snel in haar werk gegaan is, dan in de leerboeken der Duitse officieren voorzien was, zoodat er nog niet genoeg troepen over Aken binnen het gebied benoordwesten de Maas gespoten zijn om den vijand slag te leveren? Maar elke dag wachters vermeerdert ook de kans dat zich bij de Belgische troepen groote massa's Franschen en Britten voegen! Wacht de Duitse staf op den val van de forten van Luik, zoodat de Duitschers de Maas van ten zuiden van Luik tot aan Visé toe, en daar achter de Ourthe kunnen gebruiken als een sterke basis tot steun der slagleverende troepenmacht, en die bij een mogelijke nederlaag den opdringenden vijand zal tegenhouden?

405

410

't Is mogelijk, en het vermoeden dat het zoo is wordt bevestigd door de

Maastrichtsche berichten over de beschieting van Luik met het zware belegeringsgeschut. Daar staat echter tegenover dat vanmorgen weer geseind wordt, dat men geen schieten meer verneemt, 'tgeen niet tot oorzaak kan hebben dat de forten
415 gevallen zijn, wijs dit van Duitschen kant zou zijn gemeld. Spaart men nu de forten wellicht om ze niet, tot gruis geschoten, te vermeesteren, waardoor ze niet meer zouden kunnen dienen als sterkste punt in de Deutsche stelling?
Wij zijn hier bij dit alles in het gebied der gissingen getreden, maar één ding kan men met vrij groote zekerheid volhouden: na den tegenslag der Deutsche wapenen in de
420 eerste week van den oorlog zal de Deutsche staf geen tweede échec willen wagen en met groote omzichtigheid en overleg te werk gaan aleeer hij slag levert, want – wij schreven het gisteren reeds – een Deutsche nederlaag in het open veld zou voor het moreel der Deutsche troepen en van het Deutsche volk noodlottig kunnen zijn. Ziedaar dus vermoedelijk de reden van het dralen: alles moet zoo goed in orde zijn, dat een
425 nederlaag menschelijkerwijs gesproken niet te verwachten is. Laten er dan maar wat Franschen en Engelschen zich bij de Belgen voegen! Deutschland, dat niet geschroomd heeft de wapenen op te nemen tegenover heel de wereld, zal het met dezen ook wel klaar spelen – zoo redeneert men vermoedelijk in Berlijn – en tevens heeft dit het voordeel, dat als hier in België de overwinning behaald wordt, die ook meer
430 beslissend zal zijn, dan wanneer alleen het Belgische leger verslagen werd. Want wordt daarginds ten oosten van Brussel en Leuven een sterk gecombineerd Belgisch, Fransch en Britsch leger verslagen, dan is de kans grooter dat de verdere opmarsch der Deutsche legerscharen naar het noorden van Frankrijk door niets anders meer gestuit zat worden dan door de vesting Namen, die den inval over de – volgens alle
435 berichten – niet geducht versterkte Fransche noordgrens niet zal kunnen afslaan. Wij herhalen: wij hebben ons op het gebied der gissingen begeven, en wij geven bovenstaande redeneering als met anders dan als eenmogelijke verklaring van het uitblijven van den reeds sinds Maandag verwachten beslissenden slag in België.
440 Van het oorlogsterrein elders zoo goed als geen nieuws sedert ons overzicht van dezen morgen. De Fransche regeering heeft nog niet ontkend dat de Fransche troepen uit den Elzas verdreven zijn. Aan den anderen kant worden er ook geen Deutsche aanvallen op de Fransche troepen aan de Elzas-Lotharinsche grens of ter hoogte van Luxemburg gemeld. Vermoedelijk wacht de geheele Deutsche opmarsch op de overwinning in België.
445 Zat deze komen ?
Ook bestaat er nog geen zekerheid omtrent het lot van de *Göben* en de *Breslau*. Alleen staat het vast, dat ze nog niet genomen zijn. Het waarschijnlijkst wordt geacht dat beide kruisers zich in de Dardanellen bevinden waar wel mijnen liggen, doch waar de Deutsche generaal von Sanders het bevel voert, die de ligging der mijnen wel kennen
450 zal. Daar moeten de Deutsche oorlogsschepen dan ontwapend worden.

Na den Franschen inval in den Elzas.

Voor zooveel op dit oogenblik uit de Deutsche en Fransche berichten valt op te maken, is de Fransche inval in den Boven-Elzas door de Duitschers teruggeslagen, en zijn de
455 Franschen, die zoo wakker uit Belfort op Altkirch en Mülhausen waren aangerukt, vermoedelijk van den grond van het 'rijksland' of het 'ingelijfde gebied' teruggedreven. Dat de vreugde in Parijs onstuimig geweest is, toen daar het bericht van den inval kwam, blijkt uit den brief van onzen correspondent en uit de bladen van die dagen, die wij ontvangen. Zoo schrijft de *Figaro*:
460 "Met een heldhaftig élan, met schitterende doodsverachting, zijn onze soldaten doorgedrongen in den Elzas. Zij hebben het fort bij Altkirch genomen en zijn Mülhausen binnengerukt. Hun bloed stroomt over den grond die vroeger aan het vaderland ontruikt is.
Welk een gedenkwaardig uur! Zij onder ons, wie hun leeftijd of hun werk, helaas, terughoudt van het gevecht, hebben bij het ontvangen van dit bericht een schok in het hart gevoeld, die
465 zij nimmer zullen vergeten. Sinds veertig jaar droomt heel onze generatie van de "revanche". Nu eens hebben wij haar dichtbij gewaand, en dan weer dachten wij haar onmogelijk; maar altijd te midden van de moeilijkheden onzer hedendaagsche geschiedenis is herovering van Elzas en Lotharingen het Fransche ideaal gebleven; en geen Franschman heeft ooit in het diepst van zijn hart de hoop opgegeven op de herwinning der verloren provinciën. Die hoop op het herstel van
470 de integriteit van ons grondgebied heeft ons in stand gehouden, trotsch en moedig, niettegenstaande onze innerlijke verdeeldheid; en het is ook die hoop, die, geaccumuleerd in onze ziel, de schitterende uitbarsting van vaderlandsliefde heeft teweeggebracht, waarvoor de barbaren zijn teruggeweken.
Ja zeker, ze zijn teruggeweken, maar men moet niet gelooven dat zij geen verwoeden weerstand hebben geboden en dat zij hun prooi niet met alle macht zullen verdedigen. Men zal hun dien
475 slechts ontrukken met hun vleesch en ten koste van het onze..."
Op denzelfden toon gaat het blad – bij monde van Alfred Caps – voort en het leidt werkelijk geen twijfel, dat menigeen in Frankrijk bij het lezen van den aanvankelijk

480 zoo goed gelukten inval in den Elzas gehoopt en verwacht heeft, dat de revanche
gekomen was. Natuurlijk hebben de bezadigden in den lande de menigte voorgehouden,
dat de verovering van Altkirch en Mülhausen nog niet die van den Elzas was, en dat
daarvoor noodig zou zijn het nemen van de geweldige vestingen Straatsburg en Metz,
maar toch... wat is de geestdrift begrijpelijk, die zich van de Franschen heeft
485 meester gemaakt, toen voor het eerst sinds 44 jaar een Fransch soldaat den voet in
den Elzas heeft gezet I

De "Göben" en de "Breslau".

De *Lok. Anz.* geeft — volgens een telegram aan de *N. R. Ct.* uit Berlijn — de volgende
beschrijving van de reis van de *Göben* en de *Breslau*:

490 In den namiddag van 1 Augustus liggen de *Göben* en de *Breslau* vreedzaam voor Brindisi.
Gereed voor den strijd zijn de schepen reeds lang. Weinige uren later brengt de
draadlooze telegraaf verlichting na de lange spanning. Met 't donker worden stijgt er
wat meer rook uit de machtige schoorsteenen en als deze door den wind is weggewaaid,
is het watervlak ledig. Slechts grijze schaduwen glijden over het water. Voor 't
495 eerst zal 't op den vijand los gaan. Nog driehonderd zeemijlen tot Messina. Snel de
Straat binnen.

Op 2 Augustus geeft de gastvrije neutrale haven kolen zooveel als de schepen maar
bergen kunnen. In den avondnevel weer naar buiten. Geen vijand in zicht. In allerijl
westwaarts.

500 4 Augustus. De Afrikaansche kust van Bizerta schijnt te slapen in 't vale
vroegochtendlicht. Langzaam stoomt de *Breslau* met eenigszins verhoogde snelheid voort
en verdwijnt in 't westen. Bij 't aanbreken van den dag zenden beide schepen hun
metalen groeten naar de Afrikaansche kust. In Phillippeville en Bône liggen
stoombooten vreedzaam aan de kade. Het genot wordt hun vergald. Spoedig is het
505 vernielingswerk verricht. Bliksemsnel, gelijk zij kwamen, zijn de kruisers weer
verdwenen. De kanonnen donderen van het land terug. Onschadelijk.

5 Augustus. De oorlogsschepen zijn weer in Messina. Thans wordt het ernst.
Belangrijker taak wacht. De haven is door Engelschen en Franschen omringd, het
verblijf in een neutrale haven afgemeten. Weder zooveel mogelijk kolen ingenomen en
510 dan eindelijk, en nu echt, op den vijand los. Admiraal en officieren gaan den 5n
nogmaals aan land om bij den Duitschen consul testamenten, brieven en kostbaarheden
achter te laten. Dan komen de laatste voorbereidingen tot den huzarenrit. De zon
zinkt dieper, donkere schaduwen verbreiden zich over de Straat van Messina, de pijpen
rooken, het knarsen van de ankerkettingen wordt gehoord. In de haven een
515 duizendhoofdige menigte. Op de *Göben* weerklinkt het volkslied. Blootshoofds staan
officieren en manschappen aan dek. Drie hoera's op den Keizer. De maan verlicht de
nachtelijke vaart. Diepe stilte.

Elk nader bericht ontbreekt. Wat loerenden vijanden overkomen is, weten zij alleen.

520 De verantwoordelijkheid van Keizer Wilhelm.

De Berlijnsche correspondent van de *Times* betoogt dat de verantwoordelijkheid voor
het ontketenen van den Europeeschen oorlog in de eerste plaats Keizer Wilhelm treft.
Toen het eerste nieuws van den moord te Serajewo den Keizer te Kiel bereikte, moet
hij het besluit genomen hebben tegen Rusland doortastend op te treden.

525 "In zijn rede ter opening van den rijksdag zegt de Keizer, dat de moord te Serajewo
oorzaak was dat zich een afgrond open deed. In elk geval was de moord oorzaak dat de
Keizer de kluts kwijt raakte. Hij haastte zich naar Berlijn, alleen maar om zich te
verwikkelen in allerlei onaangenaamheden met Weenen, over de begrafenis die hij,
onder voorwendsel van ongesteldheid, ten slotte niet heeft bijgewoond. De Keizer
530 begaf zich op zijn kruistocht naar het noorden, maar plotseling, 26 Juli, keerde hij
te Berlijn terug, niet weinig tot leedwezen van het ministerie van buitenlandsche
zaken, gelijk de Britsche zaakgelastigde, Sir Horace Rumbold, naar Londen
telegrafeerde.

535 "Zoodra de crisis dreigend werd, vernam ik uit goede bron dat de Keizer zijn rol van
"beschermer des vredes" had opgegeven. Ik wil niet zeggen, dat de Keizer tot den
oorlog besloten was, maar hij had allen weerstand opgegeven, zoodat de oorlogspartij
vrij spel had. En Deutschland gleed langzaam maar zeker in den maalstroom, in den
afgrond van den oorlog.

540 "Heeft Deutschland een oorlog in het westen gewenscht? Men mag dit wel opmaken uit de
Duitsche dagbladartikelen. Er werd een zucht van verlichting geslaakt, toen
Engeland's actie de Duitse vloot "verlossen" kwam; maar ik geloof niet dat
Pruisen's minister van oorlog en admiraal von Tirpitz elkaar werkelijk gelukgewenscht
hebben. Gezien 's Keizers houding, en de tegenwoordige sterkte van de Duitse
vloot, zou het voor admiraal von Tirpitz werkelijk onmogelijk geweest zijn om te

545 Potsdam te verklaren – gelijk hij bij de Marokko-crisis van 1911 gedaan heeft – dat
Duitschland ter zee niet gereed was.

Duitsche onderzeebooten.

550 De *Scotsman* bevat – naar de *N. R. Ct.* uit Londen verneemt – de beschrijving van het
gevecht, waarbij de Duitsche duikboot U 15 in den grond is geboord.
De plaats wordt weer niet gemeld, evenmin het aantal aanvallende onderzeeërs en de
bewegingen, waardoor de Engelsche kruisers den vijand uit den weg zijn gegaan, van
wien zij alleen de periscopen boven het oppervlak van de zee zagen. De periscoop van
555 de dichtstbij zijnde duikboot werd juist binnen de gevaarlijke zone gezien, terwijl
het vaartuig met volle kracht voer.
Het eerste schot was niet bestemd om de duikboot te doen zinken, doch op het kleine
doelwit van den periscoop gericht. Het was een prachtig schot en de periscoop werd
vernield. De duikboot was nu blind geworden en liep onder water voort, in het gevaar
560 verkeerende zichzelf te vernietigen door een botsing met een van de kruisers. De
andere Duitsche onderzeeërs bemerkten het gevaar en trokken af, doch de in haar
periscoop getroffen boot was wel gedwongen boven te komen.
Het duurde ook niet lang, of de donkere massa van den uitzichttoren van den vijand
vertoonde zich boven de oppervlakte. In een oogwenk was een tweede schot afgevuurd.
Men kon nog juist cijfer en letter van het vaartuig zien, voordat de granaat den voet
565 van den uitzichttoren geheel openreet.
Het bovengedeelte werd afgescheurd en zonk als een baksteen.
Het was door het koelbloedig optreden van het smaldeel kruisers en het schitterend
schieten een mooi wapenfeit, dat zeker zijn uitwerking zal hebben op het moreel van
de bemanning der Duitsche duikbooten. Tot zoover het Schotsche blad, voor welks
570 rekening deze bijzonderheden moeten gelaten worden. Van de overzijde is tot dusver
niets over zulk een wapenfeit vernomen. Bijzonderheden over de nieuwste Duitsche
duikbooten worden geheim gehouden. Volgens de handboeken stonden er dit jaar nog een
vijftal groote op stapel, het geheele aantal bedraagt minstens 30.
De "U 15" was van 1912 en ongeveer 300 ton groot. Volgens de *Daily Telegraph* zou de
575 Duitsche onderzeeboot-flottielje versterkt zijn met een aantal vaartuigen, geschikt
voor het offensief. Zij hebben een waterverplaatsing van 900 ton en een snelheid van
20 knopen. Zij hebben voldoende petroleumvoorraad om 2000 mijl te varen, zonder dat
de tanks bijgevuld behoeven te worden. Deze onderzeebooten hebben ook kanonnen. Een
ervan, een 8.8 c.M. kanon, verdwijnt in de boot, als deze duikt en een kanon van
580 kleiner kaliber, een z.g. éénponder, kan op het dek blijven staan, als de boot duikt.
Dit kanon is zoo geconstrueerd, dat het niet van het zeewater te lijden heeft.

Het Fransche ministerie.

585 Zelfs in deze spannende dagen is de Fransche partijpolitiek niet geheel en al tot
stilstand gebracht. De *Temps* maakt zich lichtelijk boos over de wijze waarop minister
Viviani het Fransche ministerie gewijzigd heeft. Men weet dat bij het uitbreken van
den oorlog de heer Gauthier zich niet meer in staat voelde minister van marine te
blijven, terwijl Viviani niet tegelijk premier en minister van buitenlandsche zaken
590 wilde zijn. Welnu, de niet-radicalen in Frankrijk hadden gehoopt dat nu Delcassé 't
zij marine, 't zij buitenlandsche zaken zou krijgen, omdat hij zich in beide functies
heeft onderscheiden, en zijn vijandschap jegens Duitschland op het oogmerk geen
nadeel maar eer een voordeel schijnt. Ook de *Temps* had dat gewild, maar de heer
Viviani heeft het niet gedaan, omdat – volgens de *Temps* – de *Humanité* haar veto heeft
595 uitgesproken. Toen werd Augagneur minister van marine en Sarraut volgde Augagneur op
als minister van onderwijs, terwijl Doumergue buitenlandsche zaken kreeg, evenals
vóór het ministerie Viviani. De *Temps* zegt niets tegen deze heeren persoonlijk te
hebben, maar het doet haar leed dat zelfs in deze dagen de partijpolitiek de mannen
die Frankrijk noodig heeft van het bewind verwijderd houdt. Overigens heeft de *Temps*
600 slechts lof voor den heer Viviani en ze gelooft dat de openbare meening hem dankbaar
zal zijn, vooral als hij sommige partijen – d. w. z. de radicale – wil laten voelen
dat boven hun haat en ijverzucht het heil van Frankrijk staat.

Bernard Shaw over den oorlog.

605 Bernard Shaw wijdt in de *Daily News* eenige beschouwingen aan het "Gevaar van Potsdam"
en over den oorlog:
"Om te beginnen" – schrijft hij – "wij voeren geen oorlog, omdat Duitschland ons
schandelijke voorstellen heeft gedaan betreffende schending van de neutraliteit van
België. Als het in ons belang geweest ware die voorstellen te aanvaarden, zouden wij
redenen genoeg hebben kunnen aanvoeren om ze aan te nemen, niet schandelijker dan de
610 diplomatieke overwegingen waarmede wij voorheen ondernemingen gemotiveerd hebben die

in ons belang waren.

Onze nationale hebbelijkheid van deugdzame verontwaardiging is vervelend genoeg in den vreedzamen partijstrijd binnen onze grenzen, in oorlogstijd is zij onhoffelijk en onvergeeflijk. Laten wij onzen strijdlust mede nemen te velde en onze
615 schijnheiligheid thuis laten. Deze verzwakt den heldhaftigen strijder en kan alleen het gemeen aanmoedigen.

"Bij dezen oorlog gaat het om een afwegen van wederzijdsche macht en om niets anders. En het feit, dat wij in de eerste plaats onder oogen moeten zien is dit: als wij de overwinning behalen zal het resultaat een overmatige machtsaanwas ten gunste van
620 Rusland zijn, iets wat gevaarlijker is voor alle andere strijdvoerende partijen, dus de partij, die wij in de eerste plaats bevechten."

Verder betoogt Shaw, dat Duitschland het bolwerk der westersche beschaving tegen Rusland is, zoodat Engeland, zelfs als het oorlog tegen Duitschland voert, ten laatste zorg moet dragen dat Duitschlands macht niet verzwakt wordt, en wel met het
625 oog op de oostelijke grens.

"Dit behoeft ons niet te ontmoedigen, integendeel. Wij zullen de Pruisen des te roemrijker op den kop slaan als wij het voor de eer doen en niet uit kwaadaardigheid, als wij het doen met de bedoeling den gevallen weer te laten opstaan zoodra wij het militarisme er uit geranseld hebben en hem geleerd hebben ons te eerbiedigen. Het
630 militarisme van Pruisen heeft ons gedurende veertig jaar gebrutaliseerd en een maand geleden geloofde men noch in Duitschland, noch in Frankrijk dat wij zouden meevechten. Vandaar de wilde opgetogenheid in de Fransche kamer, toen men daar vernam dat wij partij gekozen hadden. Vandaar dat de Keizer, hoe roekeloos overigens, ons den besten prijs dien hij uitdenken kon voor onze neutraliteit aanbood in de
635 overtuiging, dat wij maar al te graag zouden toehappen. Maar wij hadden te toonen dat wij, waar heb kwam tot een afwegen van macht tegen macht, geen marionetten waren. En sinds Sir Edward Grey met onzen naam den wissel van Frankrijk had geëndosseerd, moesten wij ook zorgen dat hij betaald werd tot den laatsten cent en met den hoogst mogelijken interest. Onze eerste zaak is dus: vechten zoo hard wij kunnen".

Voorts betoogt Shaw, dat Engeland's houding reeds vroeger veel stilliger had moeten zijn en dat de regeering de overeenkomst met Frankrijk – om samen ten strijde te trekken als een van ons beiden aangevallen werd – niet had moeten verheimelijken. Door deze te verzwijgen toch is op het vasteland de overtuiging ontstaan, dat
640 Engeland niet zou medevechten.

"Deze overtuiging zou Frankrijk misschien weerhouden hebben den oorlog te verklaren, indien Frankrijk behoefte aan een oorlog had, maar dit was juist iets waaraan Frankrijk geen behoefte had. De uitwerking van Engelands houding op Duitschland moet noodlottig geweest zijn, want de oorlogspartij in Pruisen moest wel gelooven dat
650 Engeland zich buiten een gewapend conflict zou houden. Hierdoor werd Duitschlands wanhopige aanval op Frankrijk bespoedigd. Het ware beter geweest als Asquith zonder aarzelen het Pruisische militarisme, toegeslingerd had; "Als gij tracht Frankrijk te verpletteren, zullen wij beiden u trachten te verpletteren. Wij hebben onze bekomst van het Duitschland van Bismarck, dat door de heele wereld veracht wordt en wij
655 zullen trachten het Duitschland van Goethe en Beethoven te doen herleven dat geen enkelen vijand ter wereld heeft. Maar als gij uw gepantserde-vuist-onzin laat varen en u als een goede buur wilt gedragen, zullen wij u waarborgen geven tegen Rusland zooals wij thans Frankrijk steunen tegen u." Valt het te betwijfelen dat Potsdam, indien dit met klem gezegd ware, en met instemming van alle partijen uit het
660 parlement, zich wel tweemaal of driemaal bedacht zou hebben alvorens den oorlog te verklaren?"

Het afscheid van gezant von Schön.

Men weet hoe er van Duitschen kant over is geklaagd, dat gezant von Schön vóór zijn vertrek uit Parijs is lastig gevallen en gemolesteerd door het Parijsche vrouwelijke en mannelijke grauw, juist zooals in Berlijn het Engelsche en Russische
665 gezantschapsgebouw is geschonden. In Fransche couranten van die dagen welke wij thans ontvangen, leest men over die molestatie van von Schön zoo goed als niets, maar wel beschrijft de Figaro als volgt de wijze waarop von Schön zijn laatste bezoek bracht
670 aan het departement van buitenlandsche zaken in Parijs:

"Maandag om half tien reed een sombere auto, bestuurd door een chauffeur zonder cocarde de binnenplaats op van het ministerie van buitenlandsche zaken en stopte voor de eerepoort. Eerst dacht men dat er een aanzienlijke evangelie werd
675 binnengebracht... "Want inderdaad men zag een agent in uniform uitstappen en vlak daarop een burger in een zwarte pandjesjas met een bruinen vilthoed op. Toen hij uit de auto stapte, wierp de metgezel van den agent, die zich niet zeer prettig scheen te

gevoelen, een blik om zich heen van achter zijn dikke gouden bril, en daarop liep hij snel de trappen op, voorafgegaan door een bode. Wij kwamen juist de trap af en herkenden den heer von Schön; naar het schijnt kwam hij zijn paspoort vragen, en voor
680 zijn veiligheid deed hij zich vergezellen door een agent.
Een kwartier verliep. Toen zagen wij hem terugkeeren, voorafgegaan door den heer de Margerie; hij scheen zeer bezorgd te zijn. Juist toen hij in zijn auto wilde stappen bemerkte hij den heer Viviani, die eveneens op de auto toetrad; hun blikken
685 ontmoetten elkander, de gezant draaide zich half om, nam zijn hoed af en maakte met hoofd en hand een gebaar van spijt en leedwezen. De heer Viviani beantwoordde den groet koeltjes en de heer de Margerie boog, terwijl baron von Schön, vergezeld door een agent van den veiligheidsdienst, diep in de limousine wegdook, welke terstond met de grootste snelheid zich in de richting van de Rue de Lisle verwijderde. De diplomatieke betrekkingen tusschen Frankrijk en Duitschland waren voorgoed
690 verbroken...

Italië als een neutrale mogendheid.

Onze Londensche correspondent schrijft:
Een schrijver in de *Morning Post* doet eenige aanhalingen uit de *Corriere della Sera*
695 van Milaan. Het blad, blijkbaar schrijvend vóór er nog sprake was van een Europeeschen oorlog, zegt: "De Oostenrijksche nota aan Servië heeft ten doel zijn macht in Oostelijk Europa te versterken en daarmee de meest vitale belangen van Italië te benadeelen." Dit geeft in enkele woorden precies weer waarom Italië er voor bedankt heeft in dezen oorlog met Oostenrijk en Duitschland mede te gaan. Verder zegt
700 het: "Engeland beklagt er zich over, dat het zich niet ontslaan kan van zijn verplichtingen. Wij zijn de bondgenoot van een regeering, die tracht de zaken te forceeren en niet schroomt een algemeenen oorlog te doen oplaaien. Welnu, Italië moet zich precies houden aan de letter van zijn overeenkomst en als het niet anders kan moeten we ons woord gestand doen, ook al betreuren we de buitengewone lichtzinnigheid
705 van hen, die het verdrag onlangs vernieuwden, zonder dieper op bijzonderheden in te gaan."
Signor Bissolati schrijft in de radicale *Secolo*: "Italië's eer verplicht het niet Duitschland te volgen." Deze meening werd toen evenwel niet door alle bladen gedeeld. Men moet echter niet uit het oog verliezen dat buiten de regeeringen der drie rijken
710 niemand op de hoogte was van de juiste verplichtingen die het Drievoudig Verbond oplegt. Nu evenwel weten we dat Italië niet gebonden is mede te doen wanneer een van de andere landen een aanvals-oorlog begint, en dat dus Italië niet zedelijk verplicht is thans de bondgenooten bij te staan.
"Duitschland heeft toen een van die kapitale fouten gemaakt, welke weder ten
715 duidelijkste bewijzen, dat Duitschers allerslechtste diplomaten zijn. In plaats van Italië niet lastig te vallen en er tevreden mede te zijn dat het neutraal blijft, heeft Duitschland het verzocht, zijn houding te herzien. Wat beteekent dit? Een ultimatum is het niet; – moet het uitgelegd worden als een bede om hulp? Het antwoord was natuurlijk een weigering, en dit beteekent natuurlijk dat beide landen, zool
720 niet op voet van oorlog, dan toch op voet van vijandschap staan. (!)
"Als dat zoo is, dan kan Italië het Duitsche juk van zich afschudden en zich dadelijk scharen aan de zijde van zijn vrienden: Frankrijk en Engeland.
"De vraag is evenwel of Italië financieel sterk genoeg zou staan om daadwerkelijk op te treden. Op 29 Juli is er te Milaan een monstervergadering van syndicalisten
725 gehouden, dreigend met revolutie als Italië aan den oorlog deelnam. Natuurlijk werd er alleen gedacht aan een samengaan met Oostenrijk tegen Servië en Rusland, maar zeker is het dat Italië financieel ten onder zou gaan als het aan een langdurigen strijd deelnam.
"Of het na den oorlog als onafhankelijke mogendheid, zonder hulp van een der andere
730 mogendheden, hetzij die van het Drievoudig Verbond of die van de Triple Entente zijn uitbreidingspolitiek in de Middellandsche Zee kan blijven volgen, is een andere zaak".

De beteekenis van Togoland.

Onze Londensche correspondent schrijft:
De verovering van Togoland, de Deutsche bezitting aan de Goudkust van Afrika door Engeland, lijkt oppervlakkig een feit van weinig beteekenis, maar dit is toch
735 onjuist, want in Togoland was, na jaren van kostbare proefnemingen door de Deutsche regeering, een station van draadlooze telegrafie opgericht, dat zonder overdrijving als het grootste ter wereld kan worden beschouwd. De Telefunken-maatschappij had
740 daardoor een telegrafische verbinding weten tot stand te brengen met Naven bij Berlijn aan de eene zijde, Duitsch Zuid-West Afrika en Duitsch Oost-Afrika aan de

andere zijde, en die verbinding, welke ten doel had de communicatie onafhankelijk te maken van de Britsche kabels, is thans verbroken.

745 De afstand van Naven naar Togoland is ruim 48000 K. M.

"Het verpand eerewoord".

't Is dat van Keizer Wilhelm jegens de Belgen.

750 Het *Handelsblad van Antwerpen* plaatst het als opschrift boven het volgende artikeltje:

"Op 8 October 1911 was Keizer Wilhelm te Aken om er een ruitersstandbeeld van zijn vader in te huldigen. De Koning der Belgen had eene zending naar Luik gestuurd, om den Keizer te begroeten en aan het hoofd van die zending stonden luitenant-generaal Heimburger, toenmalig militair gouverneur van Luik, en M. Delvaux de Fente, 755 gouverneur der provincie.

Na het wisselen der gewone beleefdheidsgroeten zegde de Keizer aan den heer Delvaux de Fente:

760 "Gij zijt de gouverneur eener provincie, waarmee wij altijd in goede nabuurschap leven. Ik geloof dat gij in de laatste tijden beangst zijt geweest; geloof mij vrij, die angst was overbodig".

En aan luitenant-generaal Heimburger zegde de Keizer:

"België heeft zich in de laatste tijden sterk gewapend."

"Ja, sire," luidde het antwoord; "maar wij hadden toch betrouwen".

Waarop de Keizer antwoordde:

765 "Gij hebt goed gedaan betrouwen in ons te stellen!"

Wij die betrouwen hadden in den machtigen vorst, dien wij niet in slaat achtten tekort te komen aan den eerbied voor plechtig gesloten tractaten, wij werden op de snoodste wijze misleid en bedrogen.

770 Betrouwt ons! zegde de Keizer, en intusschen was ons land bedekt met spionnen en werden allerwegen wapenvoorraden opgeslagen!

Betrouwt ons! zegde de Keizer, en tot in allerhoogste kringen werd toen reeds gewerkt aan den ondergang der Belgische onafhankelijkheid!

775 Betrouwt ons! en drie jaar later pleegt het Duitsche rijk tegenover België een daad, waarvan de rijkskanselier in vollen rijksdag verplicht was te erkennen, dat zij in strijd was met het volkenrecht.

Wat blijft er over van de geruststellende verklaringen van den Keizer?

Eene verwoeste provincie, een deel van den Belgischen bodem veranderd in een ontzaglijk kerkhof.

780 Ziedaar hoe wij betrouwen mochten stellen in Duitschland".

"De Spioenenjacht."

Onder dit opschrift schrijft de *Nieuwe Gazet*:

785 "Dat begint ook bespottelijk te worden! Geen zes menschen mogen ergens voor een huis staan, of het heet, dat er een Duitsche spion verborgen zit. Dan loopt er dadelijk een massa volk te hoop en politie, gendarmen en garcivieken moeten erbij te pas komen om de orde te herstellen.

790 We vertellen op een andere plaats in dit blad al, dat er volstrekt niets wat op een spion trekt gevonden geworden is in het gebouw der 'Quatre Saisons', op de Schoenmarkt, waarvoor het er Zondagavond zóó dwaas toeging dat de burgerwacht een schot in de lucht moest lossen om het volk uiteen te jagen.

Gisteren achternoen weer hetzelfde spelletje voor het Hotel Weber.

Men had in het hotel nog den eigenaar Weber gevonden, en hem naar het bureel van den staf gebracht.

795 Nu moet ge lezen, hoe dat in de *Métropole* van dezen morgen wordt verteld:

Weber zat in zijn kelder verborgen en werd er... uitgerookt!

800 "Weldra, zoo schrijft het blad, zag men den dikken Weber opduiken, de oogen vol tranen, met glansend hoofd, bleek gelaat, spuwende, hoestende, de beenen gebogen, de armen slaphangend, zonder kracht, verbluft en verbeest. Zooals zijn kelders, was hij ontsmet, en men hield hem voorzichtig aan, om hem naar het gastvrij huis van de Begijnenstraat te geleiden".

En dan verzekert de *Métropole* daarachter met een gezicht vol geheimzinnigheid:

"Het onderzoek duurt voort en het zal ons waarschijnlijk nog verbazingwekkende dingen leeren."

805 En wat zijn nu wel de 'verbazingwekkende dingen', die het onderzoek geleerd heeft?

Dat Weber twee zonen heeft, die in het Belgische leger dienen, en dat hij dus gerust hier mag blijven. Hij is volstrekt niet in de Begijnenstraat geweest. Op het bureel van den staf heeft men hem op staanden voet een vrijgeleide ter hand gesteld en hem losgelaten. Er is een blad te Antwerpen, dat, in vette letters, de censuur gevraagd

heeft.

810 Wij vragen dat deze censuur het eerst toegepast worde op gazetten, die zonder het minste onderzoek, met een dollen en dwazen kop, de zotste kletspraatjes opnemen over de gebeurtenissen in de stad en de gekste tijdingen over den oorlog, en het publiek alzoo wantrouwig maken ten opzichte van de pers, op een oogenblik dat het op de pers het hevigst staat zou moeten kunnen maken."

815 De lezer weet reeds dat Weber weer vrijgelaten is.

Berusting.

De *Nieuwe Gazet* (Antwerpen) schrijft:

820 "Duizenden onzer beste jongens zijn naar den oorlog.... We kunnen belegerd worden... gebombardeerd...

En toch gaat het dagelijksche leven hier weer ongeveer zijn gewoon gangetje. We werken allemaal, in de mate van onze krachten mede, voor 't behoud van de stad, we bereiden ons op het ergste voor; maar dat belet ons niet te eten en te drinken, te slapen en te wandelen. We praten over den oorlog, over niets anders dan over den
825 oorlog, maar de eerste indrukken zijn reeds versleten, en nu zal er weeral heel wat verschrikkelijkers noodig zijn, om ons nog eens 't kippenvleesch op 't lijf te jagen. Eer we nu weer eens goed dooreengeschokt worden, zullen de bommen boven onze hoofden moeten fluiten. En, als dat dan zoo een paar dagen voort zou blijven duren... dan zal iedereen zeggen: "Och, waarom zou zoo'n bom nu juist op mijnen kop vallen! De kans
830 dat ge een bom op uwen kop krijgt, is toch niet grooter dan dat ge 't groot lot van Antwerpen uit zoudt hebben, en een groot lot heb ik toch nog nooit uitgehad."

Nederland en de Oorlog.

Onzijdigheid in vreedestijd en in oorlogstijd.

835 Aan de Commissarissen der Koningin in de verschillende Provinciën is de volgende door den Minister van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog onderteekende circulaire gericht. Wij hebben de eer U hoogeEdelgestrengen uit te noodigen het volgende door bemiddeling der Burgemeesters ter kennis van de ingezetenen te brengen.

840 Nu Nederland omringd is door oorlogvoerende mogendheden met elk waarvan het goede betrekkingen onderhoudt, is het van het hoogste belang dat de door de Regeering afgekondigde onzijdigheid niet alleen door de Regeering zelve, maar ook door elk Nederlander in het bijzonder wordt in acht genomen. Daartoe is het niet voldoende dat men zich onthoude van inbreuken op de onzijdigheid, die strafrechtelijk vervolgbaar zijn; ook uitingen van partijdigheid in het openbaar,
845 bij monde of geschrifte, behooren achterwege te blijven. De houding van elk Nederlander zij inderdaad onzijdig, naar de regels van eerlijkheid en goede trouw. Bij zoodanige houding bestaat de meeste kans, dat de onzijdigheid van ons land door de oorlogvoerenden wordt geëerbiedigd.

850 Zekerheid daaromtrent kan echter uiteraard nimmer worden gegeven. Het is uit dien hoofde dat de Regeering zich verplicht acht de volgende wenken en aanbevelingen te geven, voor het geval dat onze onzijdigheid mocht worden geschonden, met name wanneer troepen der oorlogvoerenden wederrechtelijk ons grondgebied mochten binnendringen. In de allereerste plaats zij er dan op gewezen, dat het keeren van vreemde troepen uitsluitend de taak is van de *militaire macht*.

855 Wordt die taak aan haar overgelaten dan is de vijand verplicht de eer, de familierechten, het leven en den privaats-eigendom der bewoners te eerbiedigen. Door de ingezetenen, niet tot de militaire macht behorende, hoe groot en hoe billijk ook hunne verontwaardiging moge zijn, mag geen enkele daad van geweld of tegen weer worden verricht. Deden zij dit wel, dan zouden zij niet alleen zich zelf, maar ook
860 familie, vrienden, landgenooten blootstellen aan maatregelen van wederverging. De voordeelen, welke den burger door een eigengerechtigd optreden zou meenen te kunnen bereiken, zinken in het niet tegenover de schade en het leed, dat hij zich en anderen daarmede berokkent. Elke uiting van wraak lokt onvermijdelijk geduchte weerwraak uit. Zucht tot zelfbehoud zal den indringer dwingen tot het verspreiden van schrik onder
865 de bevolking, wanneer deze zich niet geheel onzijdig weet te houden.

Wanneer daarentegen de bevolking met kalmte en waardigheid een eventueele bezetting ondergaat, dan behoeft men voor veiligheid van persoon en goed niet beducht te zijn. Het volkenrecht, dat door het leger van elke beschaafde natie wordt geëerbiedigd, verbiedt moord, plundering of roof. De indringer die vreemd gebied bezet, is
870 verplicht alle maatregelen te nemen die kunnen strekken om de openbare orde en het openbare leven te herstellen en te verzekeren, zooveel mogelijk onder eerbiediging van de in het bezette land geldende wetten.

Onze bestuursorganen behooren daarbij in het belang der bevolking hun medewerking te verlenen, om, wanneer hun dit niet bepaald onmogelijk wordt gemaakt, hun post te

875 blijven bekleeden en den goeden gang van zaken te blijven bevorderen. Zij behooren
zich in verbinding te stellen met de vreemde autoriteit, teneinde als
tusschenpersonen tusschen haar en de bevolking op te treden. Op hen ook rust de
880 plicht een krachtig protest te doen hooren, wanneer de bij internationale tractaten
gewaARBorgde of op de volkenrechtelijke gebruiken steunende rechten der bevolking
worden aangerand. Het doel van vorenstaande mededeeling is geenszins om eenige
ongerustheid te wekken.
Maar wel acht de Regeering het noodig elke *mogelijkheid* tijdig onder de oogen te zien
en er voor te zorgen, dat, mocht een zoo zware ramp over ons komen, deze niet door
eigen schuld, door eigen onwaardig of gewelddadig optreden der ingezetenen nog
885 zwaarder zou worden gemaakt dan zij op zichzelf reeds zou zijn.

Aan de Commissarissen der Koningin in de provinciën Noord-Brabant, Limburg en Zeeland
is door den opperbevelhebber van land- en zeemacht bereids een circulaire verzonden
van overeenkomstige strekking als de vorenstaande.

890 **PERS-OVERZICHT.**

Doorwerken!

Onder het hoofd "Doorwerken" schrijft dr. E. van Welderen baron Rengers, voorzitter
van de Friesche Maatschappij van Landbouw in het Friesch Weekblad, orgaan der
895 Maatschappij:

Als men overdenkt wat in deze tijden, waarin alles, niet alleen in de politiek, maar
ook in economisch opzicht onzeker is, de plichten zijn van den landbouw, dan geloof
ik, dat na rustige overweging daarop maar één antwoord kan worden gegeven, en dat
antwoord moet luiden: doorwerken.

900 Ik zie onzen plicht op dit oogenblik zoo in: dat wij moeten zorgen in het belang van
het vaderland onze productie-middelen zoo goed mogelijk in stand te houden, geheel
afgescheiden van de voordeelen die ons dat thans persoonlijk op kan leveren.

Want dat is het juist waarover men het met zichzelf goed eens moet zijn, voor ieder
brengt deze toestand, waaraan geen Nederlander schuin heeft, schade mee. Het mag niet
905 in de eerste plaats ons streven zijn die schade voor ons persoonlijk zoo klein
mogelijk te maken, wij moeten trachten die schade voor het geheele land zoo gering
mogelijk te doen worden en dat kunnen de landbouwers bevorderen ten eerste door te
zorgen dat de voortbrenging der landbouwproducten zoo hoog mogelijk blijft en ten
tweede door die producten te brengen daar waar ze thans in ons land het meest noodig
910 zijn.

Zij, die op den eersten Augustus hun plaats innamen, wisten nauwkeurig wat hun taak
zou wezen; wij, die zijn achtergebleven kunnen ook ten bate van het land een taak
vervullen: doorwerken met volle kracht. Dit doende lenigt men niet alleen de nooden
van het oogenblik, maar scheidt men ook de voorwaarden waardoor de crisis kan worden
915 bekort, want doorwerkend houdt men de productiemiddelen in stand en zijn ze straks
het spoedigst in staat de volle voordeelen te verschaffen.

BINNENLANDSCH NIEUWS.

Amerikaansche legatie.

920 Naar bevestigd wordt heeft men Helene van Dijke, dochter van den Amerikaanschen
gezant hier te lande, haar hulp aangeboden in dienst van het Nederl. Roode Kruis.
Twee Nederlandsche padvindere hebben zich tot bijstand beschikbaar gesteld van de
legatie voor estafetten-dienst.

Het lid van het H. C. van het Roode Kruis, baron Wittert van Hoogland is heden
925 andermaal met een opdracht naar Maastricht vertrokken. Hij draagt den velduniform van
de Malthezer-orde.

Kostelooze beleening.

930 Naar bevestigd wordt heeft Helene van Dijke, van Leening te Zutphen voorloopig de
panden renten loos.

BINNENLANDSCH NIEUWS.

Verkeer met Duitschland.

De *N. Arnh. Ct.* schrijft:
935 Sedert eenige dagen meert aan de Rijnkade te Arnhem een motorboot, der douane die de
Nederlandsche vlag met de woorden "Nederlandsche Posterijen" voert. Het is de boot,
welke de Duitse post brengt, waarvan men een week lang verstoken bleef.
Woensdagmorgen zijn wij eens een kijkje gaan nemen bij de aankomst der booten. Er
kwam een zeer omvangrijke post aan, die tusschen de 300 à 400 zakken telde; niet één
940 maar twee booten vervoerden thans de post. Onmiddellijk na aankomst werden de

postzakken gelost en op wagens geladen. In zeer korten tijd was de eerste vrachtwagen gevuld: postbestellers namen de zakken aan en tasten ze hoog op. Zoo reed de wagen weg en de voorbijgangers zouden wel den indruk gekregen hebben, dat daar een aardappelenzending ging... indien niet de wagen onder de hoede der postmannen had gestaan. De tocht ging naar het station: de eerste wagen was voor Holland bestemd.

De toestand is na de opheffing van den treinenloop tusschen Emmerik en Arnhem aanvankelijk deze geweest, dat het vervoer per post enkele dagen geheel stil lag. Daarna werd éénmaal daags de post voor Duitschland door het postkantoor Arnhem met een auto naar Emmerik gebracht en de post van Duitschland naar Nederland daar afgehaald. Deze autodienst bleek weldra totaal onvoldoende en veel te duur. Meer dan 10 à 15 zakken konden niet geladen worden. Men had vrije passage door de sterke militaire wachten op en bij de Westervoortsche spoorbrug. Maar de kosten van dit auto-vervoer waren hoog. In Duitschland ontstond een oopenhooping van honderden postzakken, die het niet verder brachten dan tot Keulen. Na veel moeilijkheden werd de volgende regeling gemaakt. De postboot vertrekt dagelijks te 6 uur van Lobith, komt te 7 u. 15 te Emmerik aan, vertrekt te 8 uur en arriveert te 8 u. 40 te Lobith, en te 10 uur te Arnhem (deze post wordt nog verzonden met den trein van 10 u. 59 naar Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, enz.). Van Arnhem vertrekt de boot te 12 u. 45, aankomst Lobith 3 u. 45, aankomst Emmerik 5 u. 5, vertrek Emmerik 6 u. 20, aankomst Lobith 6 uur. Van Lobith wordt te 6 u. 45 de post per wagen naar Zevenaar gezonden en vandaar met den trein van 9 uur 22 naar Arnhem, om vervolgens op de nachtram der Oosterstoomtram te gaan en te pl.m. 4 uur in den morgen te Utrecht te arriveeren.

Steenkoolbesparing.

— In Den Haag is een bekendmaking van Burgemeester en Wethouders aangeplakt, waarin een ernstig beroep op de ingezetenen wordt gedaan, om het verbruik van duinwater (in het bijzonder voor schoonmaak van straten en besproeiing), van gas en van electrischen stroom tot het strikt noodige te beperken, zulks ten einde den aan de bedrijven aanwezigen voorraad steenkolen zoolang mogelijk te doen strekken.

Van de Pruisische grenzen bericht men ons:

Van de geboden gelegenheid om boter, kaas, ham, vleesch en eieren vrij Pruisen in te voeren, maken de Pruisische grensbewoners een gretig gebruik. Met wagens komen ze aan de Hollandsche grenzen om zich van levensmiddelen te voorzien, welke nu in Pruisen zoo duur zijn. De Hollanders krijgen goede prijzen voor hunne waren, waarmede ze in de laatste dagen al opgescheept zaten.

De "St-Ct" No. 188 bevat een besluit,

houdende tijdelijke opheffing van het verbod van uitvoer van cacao, glycerine en koffie.

Van de Oostgrens van ons land schrijft men aan de N. Ct.:

Het internationaal handelsverkeer tusschen de grensbewoners van ons land en Duitschland, dat eenigen tijd gestaakt was, is nu weder begonnen. De uitvoer van de meeste consumptie-artikelen is niet verboden en Duitschland laat onbelemmerd den invoer toe. Zoodoende wordt een drukke handel gedreven vooral in boter en eieren. Over de grens staan de Duitschers maar om de zaken in ontvangst te nemen. We vernemen zelfs, dat heele zendingen vleesch en boter per treingelegenheid naar Duitschland gaan, alhoewel er geen goederentreinen loopen. Dit is echter mogelijk met de treinen, leege Deutsche wagens, die nog dagelijks van uit ons land aangevoerd worden. Of er ook gesmokkeld wordt, d.w.z. artikelen overgebracht worden, die van regeeringswege verboden zijn, durven we niet bevestigen.

Het moratorium in Engeland.

In Engeland waar wèl een moratorium is afgekondigd, ondervindt men — zegt het *Hbld.* — in sommige opzichten al geen geringer moeilijkheden dan ten onzent, waar de afkondiging van een moratorium achterwege is gebleven. Zoo weet men thans in vele kringen niet hoe men aan de middelen zal komen om loonen te blijven betalen, terwijl een staking der loonuitkeeringen onder de tegenwoordige omstandigheden natuurlijk zeer ongewenscht is. Er wordt daarom op aangedrongen, dat allen die kunnen betalen, het zullen doen, ondanks het moratorium, ten einde voor uitkeeringen als de genoemde voldoende middelen beschikbaar te kunnen stellen. Afleveringen aan neringdoenden blijven achterwege, nu deze niet tot betaling kunnen worden gedwongen. Men dringt er daarom op aan, dat althans een gereduceerde

hoeveelheid zal worden geleverd, waarvoor dan ondanks het moratorium contant betaald zal moeten worden.

1010 Bij de afkondiging van het moratorium is door de regeering uitdrukkelijk verklaard, dat de maatregel alleen op wissels e. d. betrekking zou hebben, doch niet op coupons. Intusschen hebben een groot aantal directies van spoorwegmaatschappijen en andere ondernemingen (tout comme chez nous) besloten interim-dividend-uitkeeringen achterwege te laten of reeds geannonceerde dividenden nog niet betaalbaar te stellen, zoodat fondsenbezitters thans toch gevoelig worden getroffen.

1015

Nederland en de Oorlog.

Nederlanders in Zwitserland.

De heer J. C. L. van der Lande, lid der Eerste Kamer voor Overijssel, zond het volgende telegram aan den minister van buitenlandsche zaken.

1020 "Namens vele Nederlanders, in Zwitserland vertoevend en niet kunnende terugkeeren, verzoek ik u beleefd maatregelen te doen nemen voor terugkeer, b.v. door inlegging één of meer facultatieve treinen Bazel-Holland, met annoncering in Zwitsersche plaatsen van de dagen waarop deze zullen loopen."

De minister zond in antwoord daarop, het volgende telegram:

1025 "Pogingen door mij aangewend voor terugvoer Nederlanders uit Zwitserland tot nu toe mislukt door militaire bezwaren in Duitschland. Nederlanders in Zwitserland zullen zich het beste wenden tot den gezant te Bern, die door zijn Duitschen ambtgenoot aldaar zal worden onderricht wanneer trein kan gaan."

1030 **Nederlandsche ladingen te Antwerpen.**

Naar men ons mededeelt zal de consul-generaal te Antwerpen gaarne gedetailleerde opgaven ontvangen omtrent de aan Nederlanders toebehoorende ladingen, welke zich bevinden aan boord van de Duitsche schepen aldaar, waarop de militaire overheid beslag heeft gelegd.

1035

Reizigers uit Duitschland.

Gisternamiddag om halftwee is, naar de "N. R. Ct." meldt, de "Chriemhilde" van de Ned. Stoombootrederij te Rotterdam, die een sneldienst onderhoudt tusschen Keulen en Coblenz en welks dienst door den oorlog gestaakt wordt, met een groot aantal passagiers, ruim 250, huiswaarts gekeerd. Voor het overgrootste deel waren het Amerikanen en Engelschen, die, evenals de overige passagiers-toeristen wat blij waren, dat ze te Rotterdam konden aanlanden, doch wel dadelijk weer eenigszins teleurgesteld waren, dat ze niet onmiddellijk naar Engeland konden.

1040 Er waren er die dadelijk naar Den Haag wilden, de meesten echter namen hun intrek in de hotels. Groote bezorgdheid toonden allen voor hun bagage. Slechts een kleine minderheid durfde de zorg ervan overlaten aan de vele bestellers, die zich bij de landingsplaats hadden geposteerd. De meesten kwamen gepakt en gezakt de boot af en bleven dit.

1045 De "Chriemhilde" is Maandagnamiddag halféén uit Coblenz vertrokken en voer Dinsdag door tot Emmerik. Te Keulen kwamen de meeste passagiers aan boord. Naar de kapitein, de heer Buhl, ons mededeelde, heeft zich gedurende de gansche reis niets bijzonders voorgedaan. Alleen het visiteeren van de enorm groote hoeveelheid bagage vorderde aan de verschillende landingsplaatsen heel wat tijd, zoodat daardoor vooral de reis vertraagd werd.

1050 De "Wilhelmina" en de "Willem II", van dezelfde Stoombootrederij, die een sneldienst onderhouden tusschen Keulen en Mainz, zijn reeds thuis. Deze booten zijn naar Kinderdijk gedirigeerd, om daar afgetakeld te worden voor den gewonen dienst. Tot hetzelfde doel gaat de "Chriemhilde" ook daarheen.

1060 **"Gestrande" reizigers.**

Een Gentsche boot heeft aan de Wilhelminakade te Rotterdam aangebracht 116 kajuits- en 672 tusschendeckspassagiers, afkomstig van het stoomschip "Main" van den Norddeutschen Lloyd. Dit schip was te Antwerpen vastgehouden. De passagiers konden echter per spoor naar Vlissingen vertrekken, zij zijn van daar per boot naar Rotterdam gebracht,

1065

TELEGRAMMEN.

De oorlog.

De oorlog in België.

1070 BRUSSEL, 13 Aug. De gevechten van gisteren zullen in de geschiedenis den naam dragen van den veldslag bij Haelen. (Haelen ligt tusschen Diest en Sint-Truyen, zie ons kaartje). Om halfacht 's avonds vielen de granaten nog op de wegen in den omtrek van

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 augustus 1914

1075 Diest. Het centrum van den slag was Haelen. Om zeven uur 's avonds was het geheele
terrein tusschen Diest, Haelen en Zellick gezuiverd van Duitschers, maar overdekt met
dooden en gewonden. Toen een oogenblik de linkervleugel van onze legermacht
terugweek, werden versterkingen; uit Diest gevraagd. De brandweerlieden vroegen om in
het vuur te mogen gaan: drie hunner werden gewond. De Belgische genie liet twee
1080 bruggen over de Demer (die van Diest naar Mechelen stroomt) springen. In Haelen zijn
een herberg, een kerk en enkele huizen in brand gegaan. Aan Duitschen kant werden
meer dan 200 dooden geteld over een afstand van 50 meter. De vijand was zoowat 5000
man sterk: de Belgische troepen waren samengesteld uit lansiers, jagers te paard,
karabiniers en artillerie. Een ontzaglijke hoeveelheid buit ligt opgestapeld voor het
raadhuis in Diest en een groot aantal paarden zijn gevangen.

1085 BERLIJN, 11 Aug. Gelijk hier bekend is, verspreiden de Franschen de meest ongehoorde
beweringen over wreedheden van de Duitse troepen. Daar tegenover stellen wij vast,
dat er niets dergelijks gebeurd is. Natuurlijk zijn de Duitse troepen gedwongen
zich tegen de Belgische burgerlijke bevolking, die aan den strijd deel neemt, te
verweren. Hoe de oorlog door de Belgische bevolking gevoerd wordt blijkt het beste
1090 uit de volgende bijzonderheden, die door ooggetuigen weergegeven zijn. Volgens de
berichten hebben wij van de zijde der Belgische bevolking, van mannen zoowel als van
vrouwen en van opgeschoten jongens alles ondervonden wat onze troepen anders slechts
in gevechten met negers beleefd hebben. De Belgische burgerij vuurt uit ieder huis,
uit ieder boschje met blinden haat op al wat Duitsch is. Wij hadden reeds in de
1095 eerste dagen dooden en gewonden ten gevolge van de houding der burgerij. Duitschers
werden 's nachts te bed de keel afgesneden. Op een ander huis had men de vlag van het
Roode Kruis geheschen; men bracht daar vijf man onder, doch den volgenden morgen
waren zij allen doodgestoken.

In een dorpje bij Verviers vond men een soldaat met op den rug gebonden handen en
1100 uitgestoken oogen. Een automobiel van de naar Luik vertrokken colonne hield in een
der dorpen stil; een jonge vrouw trad op den chauffeur toe, hield hem een revolver
voor het hoofd en schoot hem dood. Bij het marcheeren langs een haag in de schemering
werd op een man van zoo dicht bij gevraagd, dat zijn huid vol kruitkorrels zat. Een
ander man werd in de duisternis door een schot schroot zoo gewond, dat zijn
1105 rechterarm afgezet moest worden. Te Gemmenich (bij Vaals) heeft de bevolking een
auto-colonne van den sanitairen dienst uit alle huizen beschoten. Het escorte dat uit
drie huzaren bestond was te zwak doch kon nog drie daders vatten die gefusilleerd
werden. Het huis waaruit de meeste schoten vielen werd in brand gestoken. De artsen
worden niet beschermd door het Roode Kruis om den arm en aan de automobielen.

1110 BRUSSEL, 13 Aug. (part.). Verschillende bladen melden, dat nog elken dag in den
omtrek van Arlon gevochten wordt. Er hebben ontmoetingen plaats tusschen Duitse
uhlanen en huzaren eenerzijds en Fransche dragonders en jagers anderzijds. De
Fransche cavalerie ligt in den omtrek van Vance en hier hebben de meeste
1115 schermutselingen plaats.

BRUSSEL, 13 Aug. (part.) De groote generale staf heeft gisteren om 5 uur en 9 uur 's
avonds geen perscommuniqués meer uitgegeven. De bladen leiden hieruit af dat de
1120 toestand bevredigend is.

De veiligheid van de Koopvaardij.

LONDEN, 13 Aug. Volgens een communiqué van de admiraliteit kunnen de buitenlandsche
reeders, die handeldrijven op Engeland gerust voortgaan hun schepen en hun ladingen
te zenden, hun ladingen eventueel in neutrale af Britsche schepen.
1125 Op dit oogenblik bevaren de Britsche schepen den Atlantischen Oceaen met bijna even
groote zekerheid van behouden aankomst als in tijd van vrede. Iederen dag wordt het
toezicht van de Engelsche vloot op, de handelswegen ter zee nauwkeuriger.